

Krajšati pa moremo 1.) razštevanje z osnovnimi števili in 2.) razštevanje z mešanimi celimi števili.

1.) Okrajšano razštevanje z osnovnimi števili.

a) Najdaljša oblika. b) Krajša oblika. c) Najkrajša oblika.

$$\begin{array}{r} 3825 : 9 = 425 \\ 36 \\ \hline 22 \\ 18 \\ \hline 45 \\ 45 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 3825 : 9 = 425 \\ 22 \\ \hline 45 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 3825 : 9 = 425 \\ \hline \end{array}$$

Na obliki a) se pokaže, da 36 ni treba napisati, ampak da se lahko naravnost odšteva. Govori se: 9 je v 38 4 krat; 4 krat 9 je 36 (36 se ne napiše) in 2 je 38 (2 se napiše pod 8); 2 doli i. t. d. Ko je oblika b) izurjena, se preide na obliko c). Učenci lahko spoznajo, da tudi ostankov ni treba napisavati.

2.) Okrajšano razštevanje z mešanimi celimi števili.

Izvajanje tega krajšanja je po Močniku jako obširno in vendar se da tako urediti, da ga učenci laglje pregledajo, ako tako razštevanje izvajamo najprej za 1. nižjo stopnjo. Poprej pa ponavljajmo naloge kakor:

$$\begin{array}{ll} a) 12 + . = 16 & b) 3 \times 2 + . = 9 \\ 36 + . = 36 & 5 \times 7 + . = 38 \\ 48 + . = 53 & 6 \times 8 + . = 55 \\ \text{i. t. d.} & \text{i. t. d.} \end{array}$$

Tako postopa tudi Močnik. Tem vajam bi pa še pridejal vaje o izvajanju pravila za iskanje ostanka v zmislu prištevanja, osobito za take primere, pri katerih je treba prehajati na višje ednote. N. pr.

$$\begin{array}{r} 4532 \\ 3226 \\ \hline 1306 \end{array}$$

To je sicer ponavljanje, vendar hočem tu izvajanje pravila na kratko navesti.

$$\begin{array}{lll} a) 8 \text{ m } 5 \text{ dm } 2 \text{ cm} & b) 4 \text{ T } 3 \text{ S } 6 \text{ D } 9 \text{ E} & c) 4532 \\ 3 \text{ " } 2 \text{ " } 4 \text{ " } & 2 \text{ " } 1 \text{ " } 8 \text{ " } 3 \text{ " } & 3226 \\ \hline 5 \text{ m } 2 \text{ dm } 8 \text{ cm} & & \end{array}$$

Rešitev: a) Vprašamo se „4 cm + . cm = 2 cm“: to ne gre, zato vzamemo namesto 2 cm v minuendu 12 cm, in rečemo: „4 cm + . cm = 12 cm“; 4 cm in 8 cm je 12 cm; 8 cm napišemo. Ostanek bi pa bil potem za 10 cm ali z 1 dm prevelik, zato prištejemo 2 dm v subtrahendu 1 dm, da popravimo pomoto; 1 cm in 2 cm so 3 cm; 3 cm in 2 cm je 5 cm i. t. d. Takisto se postopa pri nalogi b) in c).

1. nižja stopnja.

1.) 138 : 46, 2.) 2782 : 648, 3.) 29428 : 5372, i. t. d.

$$\begin{array}{ll} 1.) a) \text{ Daljša oblika.} & b) \text{ Krajša oblika.} \\ 138 : 46 = 3 & 138 : 46 = 3 \\ \hline 138 & \hline \end{array}$$

Učenec lahko razvidi na tem primeru, da med naštevanjem tudi že lahko odštevamo. — $3 \times 6 = 18$ in 0 je 18, $3 \times 4 = 12$ in 1 je 13 in 0 je 13.

Nekoliko težav mu že delajo primeri kakor 2 in 3, ker se tu razloči iskanje ostanka od navadnega. Postopanje za daljšo obliko nam je znano. Pri spoznavanju krajše oblike pa hočemo govoriti:

$$\begin{array}{ll} 2.) a) \text{ Daljša oblika.} & b) \text{ Krajša oblika.} \\ 2782 : 648 = 4 & 2782 : 648 = 4 \\ \hline 2592 & \hline 190 \text{ (ostanek)} \end{array}$$

6 v 27 je 4 krat; 4 krat 8 je 32. Zdaj bi se morali vprašati: $32 + . = 2$, kar pa ne gre; namesto 2 vzamemo 32 in rečemo: $32 + . = 32$; 32 in 0 je 32 (0 napišemo pod 2). Ostanek bi pa bil potem za 30 ali za 3 desetice prevelik, zato moramo to pomoto s tem popraviti, da prištejemo 3 D sledečemu delnemu produktu, ki ga imamo odštevati. 4 krat 4 je 16 in 3 je 19; $19 + . = 8$, kar spet ne gre; namesto 8 vzamemo 28 i. t. d.

Takisto postopamo pri 3.) in vsakem nastopnem primeru. — Vaje z ozirom na to stopnjo!

S 1. nižjo stopnjo sem pa že osvetlil postopanje pri drugi.

Končno pa vam, dragi tovariši, pokladam na srce, da ta moj spis, ki so ga zorela leta in leta, prav dobro premislite; to bo koristilo učencem, pa tudi vam, ker si boste prihranili mnogo dosedanega truda in mnogo časa, ker ne bo treba vednega krpanja zaradi prejšnjega polovičarskega dela, in dosegli boste najboljše in neizbrisljive uspehe.

Olajšave.

(Spisal M. Poklukar.)

I.

Razne krivice, ki so se mi godile, so me privedle do misli, da se ne bodem ne za hudo ne za dobro nikdar več oglasil, a čas vse predružači, in ker nekateri ljudje nočemo biti igrača sovražnim viharjem, zato se oglašam danes.

„Tovaris“ priporoča vsem okrajnim knjižničnim komisijam predlog ribniške knjižnične komisije, da se po vsi Kranjski preprečijo učiteljska $\frac{1}{2}\%$ vplačila za okrajne učiteljske knjižnice. Ko sem bil še načelnik okrajne knjižnične komisije v Ribnici, tedaj sem sestavil pričujoči predlog, ga dal obema g. kolegoma v podpis ter ga poslal okrajnemu šolskemu svetu v Kočevje. Nekateri so zmajevali, drugi so mi pritrjali, uspeh pa je bil ta, da so učiteljski prispevki res prenehali, kar želim, da se zgodi po vsi deželi, da si učiteljstvo vsaj nekaj malega težko breme olajša. Morda bo kaki knjižnični komisiji k dobremu ta predlog, ki ga bo treba samo krajevnim razmeram prikrojiti. Glasi se:

Slavni c. kr. okrajni šolski svet!

Na podlagi 3. odstavka a) iz knjižničnega reda okrajnim učiteljskim knjižnicam po ministerskem razpisu z dne 15. grudna 1871 štev. 2802 nasvetuje podpisana okrajna knjižnična komisija, da se v kočevskem šolskem okraju takoj ustavi pobiranje učiteljskih prispevkov za okrajno učiteljsko knjižnico Ribnica-Lašice v znesku pol odstotka od letne plače. Svoj postavni nasvet je podpisana komisija v izredni seji dne 26. rožnika t. l. soglasno sklenila ter ga podkreplje s sledečim:

1. Vzdrževanje okrajne učiteljske knjižnice gre v prvi vrsti med potrebne izdatke šolskemu okraju po § 44. črka a) deželnega zakona z dne 29. mal. travna 1873 št. 21.

2. Učiteljstvo samo se sme šele v drugi vrsti obremeniti s plačilom. To pa po mnenju podpisane komisije le pri novi ustanovitvi, ob požarih in potresih, ali sploh usodopolnih katastrofah s trajnimi in uničevalnimi nasledki, ali v kakem preubožnem okraju na Krasu, nikakor pa ne v tako cvetočem in s tako davčno silo, kakor je naš.

3. Kočevski okraj za učiteljsko knjižnico od njenega početka do sedaj ni prispeval niti vinarja; edino le po-

žrtvovalno učiteljstvo jo je s svojimi krvavo prištedenimi novci ustanovilo in vzdrževalo.

4. Učiteljstvo na Kranjskem ima tako borne plače, da si ne more izven pičlih živil vinarja odtrgati.

5. Okrajna knjižnica Ribnica-Lašiče je z dobrim berrivom zadostno preskrbljena in se bode času primerno lahko popolnjevala z letnimi 40 gld., katere naj odslej prispeva okrajna blagajnica sama.

Ribnica, 26. rženega cveta 1897.

Jos. Hribar s. r.,
namestnik.

Mih. Poklukar s. r.,
načelnik.

Ana Kaiser s. r.,
blagajničarica.

Književnost in umetnost.

Zabavni listi za slovensko mladino. Izdaja: Društvo za zgradbo učiteljskega konvikta v Ljubljani. Ureja: E. Gangl. — I. zvezek: Pri stricu. Povest. — Spisal Ivo Trošt. — V Ljubljani. Tiska in zalaga Rudolf Milic 1898. Strani 111. Cena 40 kr. — Dolgo pričakovani I. zvezek „Zabavnih listov za slovensko mladino“ je vendar zagledal beli dan. Lično opremljena knjižica je pred nami, in veseli smo je prav od srca. Na drugi plati naslovne strani čitamo te besede:

„Odbor društva za zgradbo učiteljskega konvikta v Ljubljani je sklenil, da začne izdajati mladinsko knjižnico, da tako 1.) nekoliko odpomore veliki suši, ki vlada v mladinskem pripovednem slovstvu in 2.) da odpre pot v svojo blagajnico nekolikim srebrnim kronam.

To knjižnico smo krstili z „Zabavnimi listi za slovensko mladino“ in tu podajamo slovenski mladini ter njenim prijateljem, učiteljem in vzgojiteljem I. zvezek.

Da smo tako pozni, je vzrok ta, ker je bila tiskarica preobložena z drugim nujnim poslom. A boljše je pozno kot nikoli!

Za I. zvezkom bomo poslali v svet II. zvezek le v slučaju, če razprodamo vse knjižice, kolikor smo jih dali natisniti. Ako pa ne razprodamo I. zvezka „Zabavnih listov“, je ta prvi obenem zadnji zvezek.

I. zvezek stane samo 40 kr. V zalogi imamo pa tako malo izvodov tega zvezka, da ga lahko razprodamo v enem tednu, če kupi samo vsaka šola na Slovenskem po 5 do 6 teh knjižic.

Prosimo torej vodstva ljudskih šol, da se nas usmilijo ter prav pridno kupujejo! A ta prošnja velja tudi onim staršem, ki lahko utrpe male novce, da napravijo svoji deci veliko veselje.

Slovenske pisatelje prosimo, da se spomnijo urednika „Zabavnih listov“ s tem, da mu pošljejo kaj primernih spisov. Ako bi podjetje ne uspelo, dobe spise nazaj. Ob splošni podpori in ob občem zanimanju ni mogoče, da bi umrlo to književno podjetje v najzgodnejši mladosti. Storimo vsak svojo dolžnost! S temi besedami izročamo in priporočamo pričujočo knjižico blagohotnosti in naklonjenosti slovenskega občinstva ter topli ljubezni naše mladine!“

Naš Ivo Trošt je napisal slovenski mladini povest, ki jo bo čitala z največjim zanimanjem in veseljem. Pisatelj je ubral pravo struno: tako otroški-preprosto opisuje zgođe in nezgođe mladega Mirka Svetliča, ki ga je vzela bogati stric ubožnim staršem, da se izšla pri njem ter končno zagospodari na njegovem lepem pesstvu na Koroškem. Mnogo zla in težkoč je moral prebiti pošteni slovenski fant med nemškimi tovariši v koroškem trgu, mnogo ostrih očitanj in zabavljic je moral čuti od neprijazne tete in njenega pokvarjenega sina, a končno ga je vendar objela prijazna srčca: kot pošten, priden in vesten sedlarski pomočnik si je služil kruh pri mojstru Vetru

ter je tako užival lažje in ugodnejše življenje, nego bi ga užival doma v Zalogu na ubožnem očetovem domu.

Mnogo prizorov nam je naslikal Trošt v tej svoji povesti, ki porajajo najlepše vtiske, ki bodo brezdvomno kaj ugodno vplivali na dovezetna otroška srca. Slovo od staršev, hrepenenje po domu, težave s prvim poukom v nemščini, konflikti z nemškimi tovariši, božji pot na sv. Višarje, beg v domovino, žalostna usoda moralno propalega Rudolfa Gruberja... to vse bo mogočnejše vplivalo na mlade čitatelje, nego bi mogla vplivati dolga moralizujoča izvajanja in suhoparni, mrzli estetični zakoni in nauki.

Vsi oni faktorji, ki so v to poklicani, naj skrbe, da se razširi ta knjiga v velikem številu med slovensko mladino, ki bo gotovo hvaležna pisatelju, da ji je spisal tako lepo povest, a hvaležna bo tudi društvu, ki je zasnovalo tako prepotrebno književno podjetje. Če se razproda I. zvezek „Zabavnih listov“, bo se še večkrat naslajala naša mladina ob takih povestih. Privoščimo ji to najboljšo veselje!

Vestnik.

Nadvojvoda Leopold †. Na gradu Hörnstein na Dolenjem Avstrijskem je dne 24. vel. travna dopoludne po dolgi boleznii umrl nadvojvoda Leopold. Pokojni člen cesarske rodovine se je rodil l. 1823. in do visoke starosti služboval v vojski, vsemu vojaštvu zgled požrtvovalnosti in neutrudljivosti. Nadvojvoda Leopold se je z velikim uspehom udeležil vojn leta 1848., 1849., 1864. in 1866. ter šele leta 1880. vsled neozdravljive bolezni stopil iz vojaške službe.

Cesarja Franciška Jožefa I. jubilejna ustanova za učiteljske sirote na Kranjskem: Letos poteka zadnje leto za nabiranje darov za to našo ustanovo. Ko je izdalo pred dobrima dvema letoma naše društvo oklic za nabiranje prispevkov, se je marsikdo izrazil, da bo položil svoj dar na oltar naše „jubilejne ustanove“ v zadnjem letu nabiranja, t. j. letos. Najugodnejši čas in prilika za to so okrajne učiteljske konferencije. Saj je mnogo takih, ki bi prav radi žrtvovali nekaj novičev v ta namen, da bi le ne bilo treba pošiljati denarja po pošti. Zato prosimo p. i. gg. predsednike okrajnih učiteljskih društev, da v zmislu sklepa zadnjega občnega zbora našega društva ob času okrajne učiteljske konferencije nabirajo med učiteljstvom darove za ustanovo ter denar z izkazom darovavcev pošljejo našemu uredniku. Do danes imamo nabranih že nad 900 gld. — Zrno do zrna...!

Učiteljski konvikt: Od novega leta do danes ima „Društvo za zgradbo učiteljskega konvikta“ dohodkov 1455.68 K. — Kamen do kamena palača!

Slovenski šolski muzej v spomin in proslavo cesarjeve 50letnice: Sl. c. kr. mestni šolski svet ljubljanski je pozval šolska vodstva, da šolski muzej krepko podpirajo. — „Slovenska Matica“ se bo vdeležila šolskega muzeja s strokovnimi knjigami iz svoje zaloge. — „Glasbena Matica“ bo darovala muzeju vse muzikalije in knjige — vsake po en iztisk — kar jih ima v zalogi. — „Československa jednota“ v Pragi je poslala slovenskemu šolskemu muzeju v dar blizu 50 knjig pedagoške vsebine. — „Jednota českých matematiků“ v Pragi nam je poslala vsake knjige po en iztisk, kar jih je izdalo to društvo. Istotako bo obdaril naš muzej tudi „hrvatski pedagog. književni zbor“ z vsemi knjigami, kar jih je izdalo to društvo; pa tudi od „hrvatske deželne vlade“ se nam obljubuje zdatna podpora. — Eppur si muove!

Izpitni učne usposobljenosti pred mariborsko izpraševalno komisijo so bili 9. m. m. končani. Oglasili so se k izpitu 4 kandidati za meščanske, 6 kandidatov in 1 kandidatinja pa za ljudske šole. Dostali pa so izpit za meščanske šole I. skupino (nemški in slovenski učni jezik) gg. Jožef Brinar, učitelj v Vojniku, Hinko Podkrajšek, c. kr. učitelj na strokovni šoli v Ljubljani in Mirolav Šijanec, učitelj v Ovenu. (4. kandidat za II. sku-